

به نام خدا

روش های ارتقای خلاقیت در دانش آموزان

مولفان :

زهرا علائی

محمدحسن اشرفی

افسانه حسین زاده

سیما افضلی

زهرا روستایی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: علائی، زهرا، ۱۳۴۵
عنوان و نام پدیدآور: روش های ارتقای خلاقیت در دانش آموزان/ مولفان زهرا علائی، محمدحسن اشرفی، افسانه حسین زاده، سیما افضلی، زهرا روستایی.
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۰۷ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۵۵-۴۰۲-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
موضوع: دانش آموزان - روش های ارتقای خلاقیت
شناسه افزوده: اشرفی، محمدحسن، ۱۳۸۲
شناسه افزوده: حسین زاده، افسانه، ۱۳۵۹
شناسه افزوده: افضلی، سیما، ۱۳۵۸
شناسه افزوده: روستایی، زهرا، ۱۳۵۲
رده بندی کنگره: LB۱۰۲۸/۹
رده بندی دیویی: ۳۷۲/۴۶
شماره کتابشناسی ملی: ۹۹۲۰۸۸۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

نام کتاب: روش های ارتقای خلاقیت در دانش آموزان
مولفان: زهرا علائی - محمدحسن اشرفی - افسانه حسین زاده - سیما افضلی - زهرا روستایی
ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳
چاپ: زیر جلد
قیمت: ۱۰۷۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۵۵-۴۰۲-۴
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست

مقدمه:	۷
بخش اول :شناخت خلاقیت و زمینه های آن	۹
فصل اول :تعریف خلاقیت و انواع آن	۹
آفرینش نو، رقصی در قلمرو اندیشه: نگاهی به گونه‌های خلاقیت	۹
نغمه‌های خلاقیت: عوامل شکل‌دهنده ذهن نوآور در کودکان	۱۰
نقش آفرینی خلاقیت از درون: کشف و پرورش استعدادهای منحصر به فرد در دانش‌آموزان	۱۲
کشف الماس‌های پنهان: شناسایی و تشخیص خلاقیت در دانش‌آموزان	۱۴
آهنگ خلاقیت و ریتم حل مسئله: پیوند شگفت‌انگیز	۱۵
آزمون‌های نوآوری: دریچه‌ای به فرایند خلاقیت	۱۶
نقشه‌برداری خلاقیت: پرورش قوه یابی و شکل‌دهی ایده‌ها در دانش‌آموزان	۱۸
کشت بذر نوآوری: نهادینه کردن اعتماد و ریسک‌پذیری در خلاقیت دانش‌آموزان	۲۰
فصل دوم :نقش خلاقیت در رشد و پیشرفت دانش‌آموزان	۲۳
رهایی از قفس خلاقیت: نغمه‌های نوآورانه در دل دانش‌آموزان	۲۳
سیمرغ خلاقیت: پرواز دانش‌آموزان در فضاهای نوآوری	۲۴
نقش آفرینی خلاقیت در حل مسئله: طرقي نوین برای شکوفایی ذهن	۲۶
نغمه‌های نوآوری: رقص خلاقیت و نوآوری در آموزش	۲۷
آفرینش نوآوری: پیوند خلاقیت، تفکر انتقادی و حل مسئله در دانش‌آموزان	۲۹
کاشت بذر نوآوری: تحریک خلاقیت در محیط آموزشی	۳۰
نگاهی نو به بیداری خلاقیت: پرورش جسارت و اعتماد به نفس در نوآوری دانش‌آموزان	۳۲
گنجینه خلاقیت: نقش آن در ارتقای کیفیت زندگی دانش‌آموزان	۳۴

فصل سوم :عوامل مؤثر بر خلاقیت در دانش آموزان ۳۷

دریچه‌ای به دنیای نوآوری: مرزهای خلاقیت در حل مسئله دانش‌آموزان ۳۷

کشف دریچه‌های خلاقیت: بررسی جایگاه تفکر انتقادی و حل مسئله در آموزش ۳۸

نگاه نو به نطفه‌های خلاق: نقش خانواده در پرورش استعدادهاى دانش‌آموز ۴۰

دریچه‌ای به سوی خلاقیت: آیا معلمان ما، به اندازه کافی، پل ارتباطی با دانش‌آموزان خود

هستند؟ ۴۲

بحران خلاقیت خاموش: آیا فضای آموزش، بستر رشد ایده‌هاست؟ ۴۳

بذر خلاقیت: آبیاری با انگیزه و اعتماد به نفس ۴۵

نقش ارزیابی در پرورش نوآوری: آیا سیستم فعلی ما خلاقیت را می‌پروراند یا می‌کشد؟ .. ۴۷

بستر نوآورانه: فناوری و رسانه در تحریک خلاقیت دانش‌آموزان ۴۸

بخش دوم :روش های ارتقای خلاقیت در دانش آموزان ۵۱

فصل چهارم :ارتباط خلاقیت با مهارت های حل مسئله و تفکر انتقادی ۵۱

نغمه‌های خلاقیت در سیمای تحلیل: ارتباط فرایندهای نوآورانه و نقادی در حل مسئله . ۵۱

پرورش نخبگان فکری: نقش روش‌های خلاقانه در انگیزش دانش‌آموزان ۵۳

نقش آفرینی خلاقیت در معماری حل مسئله دانش‌آموزان ۵۴

پرورش طوفان ایده‌ها: کلید تحلیل انتقادی مسائل ۵۶

نقشه‌ی راهی نو برای حل مسائل: خلاقیت و تفکر انتقادی در آموزش ۵۷

نقش آفرینی تعاملی: رونمایی از خلاقیت و نقد در گروه‌های دانش‌آموزی ۵۹

نقشه راهی به سوی افق خلاقیت: ارزیابی تحول فکری دانش‌آموزان ۶۱

پیوند خلاقیت و نقد: بازنگری در مسیر رویکردهای نوین آموزشی ۶۲

فصل پنجم :بازی و فعالیت های خلاقانه در آموزش ۶۵

نقش آفرینی‌های گروهی: گام‌های خلاقانه در ارتقای هم‌اندیشی ۶۵

نغمه‌های خلاقیت: کشف و پرورش استعدادهاى نهفته در بازی ۶۶

- بحران خلاقیت، یا دریچه‌ای به نوآوری: طراحی بازی‌های آموزشی جذاب ۶۸
- نقش آفرینی خلاقیت: فراهم کردن بستر نوآوری در آموزش ۷۰
- نقش آفرینی خلاقیت: بازی و فعالیت‌های نوآورانه برای شکوفایی پرسشگری دانش‌آموزان ۷۱
- نقش آفرینی خلاقیت: بازی‌ها، ارزیابی و پیگیری در فرایند یادگیری ۷۳
- نقش شگرف بازی‌ها در شکوفایی خلاقیت دانش‌آموزان: رهیافت‌های گوناگون ۷۵
- نغمه‌های خلاقیت: ادغام بازی و برنامه درسی برای پرورش نوآوری ۷۶
- فصل ششم: استفاده از تکنیک‌های خلاقیت (مثال‌ها و کاربردها) ۷۹**
- نقش بازی‌های فکری در گشودن دریچه‌های خلاقیت و حل مسئله دانش‌آموزان ۷۹
- نغمه‌های نوآوری: به کارگیری تکنیک‌های خلاقیت در آموزش ۸۰
- نقش آفرینی خلاقیت در عرصه‌های گروهی: بازیابی نغمه‌های نو از ذهن‌های جوان ۸۲
- بیداری خلاقیت: نقل مکان از الگوهای ذهنی تکراری ۸۴
- آفرینش نو: فناوری و شکوفایی خلاقیت در آموزش ۸۵
- نقش شگفت‌انگیز داستان و بازی در پرورش نوآوری دانش‌آموزان ۸۷
- نگاهی نو به ارزیابی خلاقیت: فراتر از پاسخ‌های درست ۸۹
- پرورش اوج: ایجاد فضای امن برای پرواز خلاقیت دانش‌آموزان ۹۰
- فصل هفتم: ایجاد محیطی حمایتی و انگیزشی برای خلاقیت ۹۳**
- کاشت بذر نوآوری: فضایی امن برای شکوفایی خلاقیت ۹۳
- دریچه‌ای به سوی نوآوری: نشان دادن راه‌های خلاق برای پرورش حس کنجکاوی در دانش‌آموزان ۹۴
- نگاهی نو به طوفان مغزی گروهی: ارتقای خلاقیت از طریق تعامل دانش‌آموزان ۹۶
- نقش آفرینی تعامل خلاقانه: فرهنگ‌سازی همکاری در گروه‌های دانش‌آموزی ۹۷
- نقش آفرینی خلاق: فضاهای یادگیری، تجربه و نوآوری ۹۹

- نقش آفرینی خلاق: بسترهای حمایتی و انگیزشی برای شکوفایی استعدادهای دانش‌آموزان
۱۰۱
- آفرینشِ نو، بسترِ خلاقیت: نقشِ تقدیر و تشویق غیرمادی
۱۰۲
- نقشه‌ی راهی نو برای شکوفایی نطفه‌های خلاق
۱۰۴
- منابع
۱۰۷

مقدمه:

امروزه، در دنیایی که با سرعت شگفت‌انگیزی در حال تغییر است، خلاقیت بیش از هر زمان دیگری، برای پیشرفت فردی و اجتماعی اهمیت پیدا کرده است. دانش‌آموزان آینده ما، نیازمند ابزارها و روش‌هایی هستند که بتوانند با خلاقیت و نوآوری، به چالش‌ها پاسخ دهند و راه حل‌های خلاقانه‌ای برای مسائل پیچیده پیدا کنند. اما خلاقیت چگونه پرورش می‌یابد؟ آیا راهکارهایی وجود دارد که بتوانیم این توانایی شگفت‌انگیز را در دانش‌آموزانمان تقویت کنیم؟ این کتاب، با هدف ارائه رویکردی جامع و کاربردی، به بررسی روش‌های مختلف ارتقای خلاقیت در دانش‌آموزان می‌پردازد. ما در این سفر مشترک، از دیدگاه‌های مختلف روان‌شناختی و آموزشی به خلاقیت می‌نگریم و راهکارهای عملی و قابل اجرا را برای معلمان و والدین معرفی می‌کنیم. با ارائه مثال‌های واقعی و بررسی تجربیات موفق، تلاش می‌کنیم تا درک عمیقی از این موضوع مهم را به دست آوریم و به دانش‌آموزان کمک کنیم تا به پتانسیل‌های خلاقانه خود پی ببرند و از آن بهره‌مند شوند. در بخش‌های مختلف کتاب، به بررسی جنبه‌های مختلف خلاقیت، از تفکر انتقادی و حل مسئله گرفته تا فضاهای آموزشی مناسب و نقش والدین و معلمان، می‌پردازیم. در نهایت، امیدواریم این کتاب، نقش مهمی در پرورش افرادی خلاق و نوآور ایفا کند و به آن‌ها کمک کند تا در دنیای پر از فرصت‌های جدید، به شکوفایی برسند. همچنین با تمرکز بر یادگیری عملی، سعی می‌کنیم تا دانش‌آموزان با اجرای تمرین‌های متنوع، به تجربه خلاقیت در عمل دست پیدا کنند.

بخش اول:

شناخت خلاقیت و زمینه های آن

فصل اول:

تعریف خلاقیت و انواع آن

آفرینش نو، رقصی در قلمرو اندیشه: نگاهی به گونه‌های خلاقیت

خلاقیت، نه تنها امری منحصر به افراد خاص، بلکه قابلیت ذاتی و پرورش‌پذیر در هر فرد است. این توانایی، که به واسطه آن انسان قادر به خلق ایده‌های نوین و راهکارهای بدیع می‌شود، به گونه‌های گوناگون بروز و ظهور می‌یابد. درک این تنوع، دریچه‌ای به سوی ارتقاء و پرورش بهتر خلاقیت در دانش‌آموزان گشوده می‌شود. آگاه شدن از این طیف وسیع، نقش اساسی در طراحی راهبردهای آموزشی مناسب ایفا می‌کند.

یکی از مهمترین وجه‌های خلاقیت، نوع و شیوه‌ی ابراز آن است. خلاقیت به‌عنوان یک پدیده چند وجهی، در سطوح مختلفی از ابداع و نوآوری ظهور می‌یابد. برای مثال، خلاقیت «تکنیکی» را می‌توان در طراحی‌های هنری، ساخت سازه‌های جدید یا اختراع ابزارهای نوین مشاهده کرد. این نوع خلاقیت، معمولاً به مهارت‌های عملی و توانایی دستیابی به نتایج ملموس وابسته است.

در مقابل، خلاقیت «نظری» در حوزه‌های پژوهشی، فلسفی و ادبی، خود را نشان می‌دهد. این نوع خلاقیت، بیشتر با توانایی استدلال، تحلیل و خلق نظریه‌های نوین، مرتبط است. انسان‌های خلاق در این زمینه، معمولاً به دنبال یافتن الگوهای پنهان و پرسش‌های اساسی هستند و می‌توانند درک جدیدی از مسائل را ارائه نمایند.

به علاوه، خلاقیت «اجتماعی» در زمینه‌های رهبری گروهی، حل مسایل اجتماعی، و توسعه‌ی روش‌های تعاملی در کلاس درس نمود می‌یابد. در این نوع خلاقیت، همکاری، ارتباط و توانایی ایجاد راهکارهای نوآورانه برای حل مشکلات گروهی، مورد توجه قرار می‌گیرد. این نوع خلاقیت اغلب به شکل راه حل‌های عملی برای مشکلات جامعه یا گروه‌ها، ابراز می‌شود.

همچنین، مفهوم «خلاقیت واگرا» (Divergent Thinking) و «خلاقیت همگرا» (Convergent Thinking) دو گونه‌ی مهم دیگرند که به ترتیب نشان دهنده‌ی توانایی تولید ایده‌های متنوع و یافتن راه حل‌های خاص و منحصر به فرد است و در مقابل، توانایی انتخاب بهترین راه حل از بین چندین گزینه را نشان می‌دهند.

علاوه بر این‌ها، می‌توان به خلاقیت «تحلیلی» اشاره کرد که با تفکر انتقادی و بررسی عمیق موضوعات مرتبط است و همچنین خلاقیت «ترکیبی» که بر پایه ادغام و ترکیب ایده‌های مختلف شکل می‌گیرد و راه حل‌های کاملاً نوآور را به وجود می‌آورد.

اهمیت درک این تفاوت‌ها، در شناسایی نقاط قوت و ضعف دانش آموزان و همچنین طراحی روش‌های آموزشی متناسب با نوع خلاقیت آن‌ها بسیار حیاتی است. این امر به آن‌ها کمک خواهد کرد تا درک عمیق‌تری از قابلیت‌ها و استعدادهای خود داشته باشند و در نهایت، به شکوفایی کامل خلاقیت خود دست یابند. از آنجا که خلاقیت یک مولفه چند بعدی است، درک دقیق و تمیز انواع آن می‌تواند به دانش‌آموزان در پرورش و تقویت استعدادهای خود در مسیر آفرینندگی کمک کند.

نغمه‌های خلاقیت: عوامل شکل دهنده ذهن نوآور در کودکان

خلاقیت، آن گنجینه گرانبها در ذهن انسان، همچون بذر در خاک کودکی، نیازمند مراقبت و تغذیه‌ی صحیح است. شکل‌گیری و بروز این توانایی خارق‌العاده، فرآیندی پیچیده و چندوجهی است که ریشه در تعامل متقابل عوامل گوناگون دارد. در این مقاله، به بررسی عواملی خواهیم پرداخت که در پرورش و شکوفایی خلاقیت کودکان نقش آفرین‌اند.

یکی از مهم‌ترین عوامل، محیط خانواده است. خانواده، نخستین و تأثیرگذارترین مکتب کودک است. فضایی امن و پذیرای از اشتباه، فضای ایده‌آلی برای پرورش حس کنجکاو و جسارت در ابراز اندیشه است. تشویق به تفکر آزاد، پرسشگری بی‌حد و انتقاد سازنده، مایه تقویت روحیه‌ی خلاق در کودکان می‌شود. در مقابل، محیطی سرشار از مقایسه، انتقاد بی‌رحمانه و فشار برای کسب نتایج مطلوب، نه تنها خلاقیت را سرکوب می‌کند، بلکه اعتماد به نفس کودک را نیز تضعیف می‌نماید.

عامل دیگری که در شکل‌گیری خلاقیت کودکان نقش‌آفرین است، نوع آموزش و تربیت است. مهم است که روش‌های آموزشی، فراتر از حفظ و تکرار اطلاعات، به پرورش تفکر انتقادی و خلاقانه کودکان توجه کنند. روش‌هایی چون حل مسئله‌ی مشارکتی، تفکر خلاق، استفاده از بازی‌های خلاقانه و تشویق به اندیشیدن خارج از چارچوب، نقش بسزایی در شکوفایی این توانایی دارند. آموزش‌هایی که بر یادگیری فعال و تجربه مبتنی‌اند، بهترین روش برای تقویت خلاقیت محسوب می‌شوند.

همچنین، مهارت‌های تفکر خلاق در کودکان نقش اساسی دارند. کودکانی که در تشخیص الگوها، تجسم ذهنی، و حل مسئله مهارت دارند، می‌توانند به طور مؤثرتری ایده‌ها و راه حل‌های نوآورانه‌ای ارائه دهند. تکرار و تمرین این مهارت‌ها، مانند جمع‌آوری اطلاعات، تحلیل اطلاعات، و ایجاد ارتباطات میان اطلاعات، فرآیند خلاقیت را تقویت می‌کند.

فضای آموزشی و اجتماعی نیز در رشد خلاقیت تأثیر بسزایی دارند. مدرسه‌ای که محیطی باز و پویا داشته، فضای گفتگو و بحث را تشویق کند و فرصت‌های متنوعی برای ابراز خلاقیت دانش‌آموزان فراهم آورد، بی‌تردید در توسعه استعدادهای نوآورانه آنان مؤثر خواهد بود. همکاری و تعامل با همسالان نیز می‌تواند به شکل‌گیری خلاقیت کمک کند. فرصت‌هایی برای مشارکت در پروژه‌های گروهی، ایجاد ایده‌ها و حل مشکلات به‌صورت گروهی، می‌تواند انگیزه‌ی بیشتری برای بروز خلاقیت در کودکان ایجاد نماید.

به علاوه، توانایی انعطاف‌پذیری ذهنی یکی از ستون‌های مهم خلاقیت در کودکان است. کودکانی که قادرند از رویکردهای مختلف به مسائل نگاه کنند، از انحراف از مسیرهای معمول هراسی نداشته باشند و به راحتی به موقعیت‌های جدید و نامتعارف پاسخ دهند، در معرض بروز خلاقیت‌های بی‌نظیری هستند.

اهمیت حس کنجکاوی و تعجب نیز در خلاقیت کودکان قابل انکار نیست. تشویق پرسش‌ها و جست‌وجوی پاسخ‌های نو، موجب شکوفایی روحیه‌ی کاوشگرانه‌ی کودکان می‌شود. فرصت‌هایی که برای کشف و تجربه‌های جدید فراهم می‌شود، باعث می‌شود کودکان با شور و شوق بیشتری به تجربیات خلاقانه بپردازند.

به‌طور کلی، شکل‌گیری خلاقیت در کودکان، فرآیندی چندعاملی و پیچیده است. درک و توجه به تمام این عوامل، موجب تقویت و رشد این گنجینه گرانبها در نسل آینده خواهد شد.

نقش آفرینی خلاقیت از درون: کشف و پرورش استعداد‌های منحصر به فرد در دانش آموزان

خلاقیت، آنچنان که اغلب تصور می‌شود، صرفاً انباشت اطلاعات و مهارت‌های آموخته شده نیست، بلکه ناشی از توانایی پردازش و نوآوری درونی است. در این مسیر، شناسایی و بهره‌برداری از ویژگی‌های منحصر به فرد هر دانش‌آموز، نقش تعیین‌کننده‌ای در پرورش خلاقیت آنها ایفا می‌کند. فرآیند خلق و آفرینش، با استفاده از پتانسیل‌ها و استعداد‌های بکر هر فرد، از نوین‌ترین و مهم‌ترین الگوهای آموزشی است. این امر به معنای توجه به تنوع ذهنی، علاقه‌ها، سبک‌های یادگیری و تجربیات منحصر به فردی است که هر دانش‌آموز به همراه می‌آورد.

توجه به تنوع علاقه‌ها یکی از مهم‌ترین گام‌هاست. معلمانی که به دقت توجه به علایق و گرایش‌های خاص دانش‌آموزان دارند، می‌توانند مسیرهای خلاقانه‌تری را برای آنها ترسیم کنند. دانش‌آموزی که به موسیقی علاقه‌مند است، می‌تواند در طرح‌ریزی یک قطعه موسیقی نوآورانه،

خلاقیت خود را بروز دهد، در حالی که دانش‌آموزی با گرایش به هنرهای تجسمی، می‌تواند از طریق نقاشی، مجسمه‌سازی یا طراحی، به ابراز خلاقیت خود بپردازد.

اهمیت توجه به سبک‌های یادگیری نیز قابل تأکید است. برخی دانش‌آموزان با دیداری، برخی شنیداری و برخی دیگر با تجربه‌های عملی یاد می‌گیرند. شناسایی سبک یادگیری هر دانش‌آموز به معلم کمک می‌کند تا روش‌های تدریس متنوع و کارآمدتری را اتخاذ کند. به عنوان مثال، استفاده از تصاویر، ویدئوها و مدل‌های فیزیکی برای دانش‌آموزان دیداری، یا بهره‌گیری از مباحث و بحث‌های گروهی برای دانش‌آموزان شنیداری، می‌تواند به بهبود درک و توسعه‌ی خلاقیت آنها کمک شایانی نماید.

ارائه تجربیات نوآورانه و چالش برانگیز نیز عاملی کلیدی در پرورش خلاقیت است. ایجاد فضاهای آموزشی که زمینه حل مساله، تفکر انتقادی و خلق ایده‌های جدید را فراهم می‌کنند، برای رشد خلاقیت دانش‌آموزان حیاتی است. قرار دادن دانش‌آموزان در موقعیت‌های مختلف و برنامه‌ریزی فعالیت‌های گروهی که نیاز به همکاری و تعامل دارند، می‌توانند بسترهای مناسبی برای ابراز خلاقیت و نوآوری فردی و جمعی ایجاد کنند.

همچنین باید به نقش مشکلات و چالش‌ها به عنوان محرکی برای خلاقیت توجه ویژه نمود. دانش‌آموزان می‌توانند در مواجهه با مسائل گوناگون، با ایجاد راه‌حل‌های جدید و نوآورانه، به خلاقیت خود بالی بزنند. معلمان می‌توانند از طریق طرح سوالات باز، مسائل مفروضه را چالش برانگیز کنند و زمینه را برای بررسی و کاوش‌های جدید فراهم نمایند.

در نهایت، فراموش نکنیم که تحقق خلاقیت مبتنی بر پذیرش و تشویق تفکر منحصر به فرد هر فرد است. بهره‌گیری از روش‌های آموزش مشارکتی و مراقبت‌های فردی برای تقویت اعتماد به نفس و ایجاد فضایی امن و مثبت برای ابراز ایده‌های تازه، بسیار ضروری است.

کشف الماس های پنهان: شناسایی و تشخیص خلاقیت در دانش آموزان

خلاقیت، گوهر ارزشمندی است که در هر فرد نهفته و قابلیت شکوفایی دارد. اما چگونه می توانیم این الماس های پنهان را در دل دانش آموزان شناسایی و تشخیص دهیم؟ این پرسش، کلیدی برای هدایت فرایند یاددهی یادگیری و تشویق نوآوری است. روش های شناسایی خلاقیت در دانش آموزان، فراتر از معیارهای سنتی سنجش استعدادها شناختی است و به بررسی ابعاد گوناگون شخصیت و فرایند تفکر دانش آموزان می پردازد.

یکی از مهم ترین راهبردها، ایجاد محیطی است که در آن دانش آموزان احساس امنیت و آزادی برای ابراز ایده ها و تفکرات نو دارند. فضای یادگیری باید زمینه ساز کنجکاوی، پرسشگری و تجربه های نوآورانه باشد. آموزش روش های تفکر انتقادی، حل مسئله، و تفکر خلاق در قالب فعالیت های گروهی و انفرادی می تواند به پرورش این توانایی ها کمک کند. استفاده از بازی های فکری، مهارت های حل مسئله و تکنیک های خلاقیت، میتواند به دانش آموزان کمک کند تا در موقعیت های مختلف، تفکر خلاقانه خود را به کار برند.

بررسی "اندیشه های بدیع" دانش آموزان، نقطه عطفی در شناسایی خلاقیت است. در این راستا، معلم باید با دقت به ایده های غیرمتعارف، پاسخ های نوآورانه به سوالات و راه حل های غیرمنتظره توجه کند. توجه به طرح سوالات باز و مبتکرانه و تشویق دانش آموزان به بیان فرضیه ها و پرسش های جدید، موجبات پرورش تفکر خلاق را فراهم می آورد. توجه به "روش های فرایند فکری" نیز حیاتی است. تحلیل مراحل حل مسئله، بررسی روش های استفاده از اطلاعات، و شناسایی نقاط قوت و ضعف دانش آموزان در این مسیر، به دستیابی به الگوهای تفکر خلاقانه کمک شایانی می کند.

علاوه بر این، توجه به "ویژگی های شخصیتی" دانش آموزان ضروری است. موارد گوناگونی مانند کنجکاوی، روحیه تجربه گرایی، پایداری و پشتکار در مواجهه با چالش ها، و توانایی تعامل با دیگران در مسیر خلاقیت نقش کلیدی دارند. مشاهده نحوه تعامل دانش آموزان با مسائل جدید و پویایی آنان در مواجهه با خلاقیت، راهکارهای قدرتمندی در شناسایی خلاقیت آنان محسوب

می‌شوند. بررسی "ارائه‌های خلاقانه" در پروژه‌های گروهی و تکلیفی، یکی از راهکارهای مهم و عملی است که به بررسی عمق تفکر خلاق دانش‌آموزان کمک می‌کند.

همچنین، اهمیت "تفکر انتقادی" را نباید نادیده گرفت. دانش‌آموزانی که می‌توانند با انتقاد سازنده ایده‌ها و راه‌حل‌ها را بسنجند، به طور ضمنی در مسیر خلاقیت نیز گام بر می‌دارند. آگاهی از روش‌های مختلف تفکر، مانند تفکر فرآیندی، الگوریتمی، نظری و عملی، و چگونگی استفاده از هر کدام در حل مسائل گوناگون، به تقویت تفکر خلاق دانش‌آموزان کمک می‌کند. در نهایت، ارزیابی همه جانبه و جامع دانش‌آموزان با در نظر گرفتن طیف وسیعی از عوامل شخصیتی، فکری و اجرایی، در راه شناسایی خلاقیت تاثیر بسزایی دارد.

آهنگ خلاقیت و ریتم حل مسئله: پیوند شگفت‌انگیز

خلاقیت و حل مسئله دو وجه هم‌پوشان فرآیند شناختی انسان هستند که اغلب، به جای تفکیک، در هم تنیده و یکدیگر را تقویت می‌کنند. این ارتباط پیچیده و شگفت‌انگیز، نه تنها در سطح نظری، بلکه در عمل نیز قابل مشاهده و لمس است. می‌توان این ارتباط را به مثابه دو نوازنده‌ی هنرمند در نظر گرفت که هر دو با ملودی خاصی، به‌طور هم‌زمان و هماهنگ، آواز نوآوری را می‌نوازند.

ابتدا، باید به این نکته توجه کرد که خلاقیت، در حقیقت، شکستن الگوهای ذهنی موجود و کشف راه‌حل‌های غیرعادی برای مسائل است. این فرآیند، گاه با جستجو در فضاهای دور از ذهن و به چالش کشیدن فرض‌های پذیرفته شده آغاز می‌شود. به عبارت دیگر، خلاقیت، از طریق ایجاد ایده‌های متفاوت و نو، به بازدید مجدد از مسئله و بررسی جنبه‌های نادیده گرفته شده، می‌پردازد. این دیدگاه نوآورانه و انعطاف‌پذیر، در نهایت، به شناسایی راه‌حل‌های خلاقانه و غیر پیش‌پا افتاده می‌انجامد.

اما حل مسئله، فرایند منطقی و سیستماتیک یافتن راه حل برای یک مشکل تعریف شده است. این فرایند، شامل شناسایی مسئله، جمع‌آوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل اطلاعات و تطبیق راه